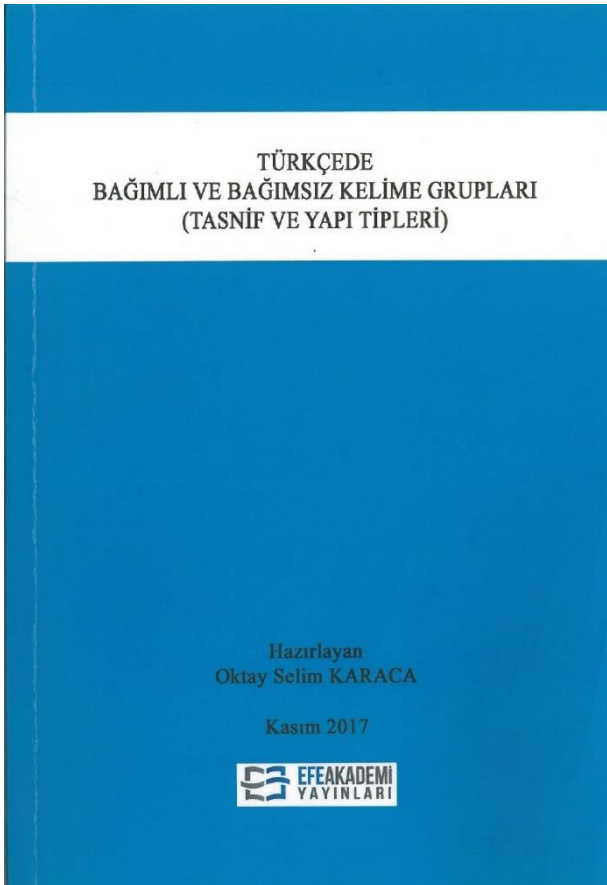

Oktay Selim KARACA**TÜRKÇEDE BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ KELİME GRUPLARI (TASNİF VE YAPI TIPLERİ)****KİTAP TANITIMI**

Serdar ÖZDEMİR*

Karaca, O. S. (2017). Türkçede Bağımlı ve Bağımsız Kelime Grupları (Tasnif ve Yapı Tipleri). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

ISBN: 978-605-2308-08-0

Prof. Dr. Oktay Selim Karaca tarafından kaleme alınıp 2017 yılında yayımlanan “Türkçede Bağımlı ve Bağımsız Kelime Grupları (Tasnif ve Yapı Tipleri)” adlı eser giriş de dâhil olmak üzere toplam dört bölümden meydana gelmektedir. Yazar eserin giriş bölümünde, bu çalışmanın yapılış amacının bir sözdizimi birliği olan kelime grubunun ne olduğunu ortaya koymak ve Çağdaş Türkiye Türkçesindeki kelime gruplarını tasnif etmek olduğunu söyler. Yazarın ifadesi ile Türkiye Türkçesinde sözdizimi üzerine yapılan çalışmalarda yer alan kelime grubu tasniflerinde birbiriyle ilişkili birkaç sorun bulunmaktadır. Bunlardan birincisi kelime grubunun tanımı, ikincisi isimlendirme sorunu, üçüncüsü ise mevcut kelime gruplarının bizatihi tasnifi meselesidir. Özellikle kelime

gruplarının isimlendirilmesinde kelime öbeği, öbek, kelime grubu, sözcük öbeği, birlik vb. veyahut bir alt başlığı oluşturan isim tamlaması için ise bağlam takımı, izafet, isim takımı, aitlik ilgisi, ad tamlaması, isim tamlaması, ad tümlemesi gibi farklı terimlerin kullanılması bu hususta bir kargaşaya yol açar, fakat eserin yazılış amacı yukarıda da bahsi geçtiği üzere bu terim kargaşasına bir yenisini daha eklemek değil, kelime grupları üzerine doğru ve tam bir tasnif gerçekleştirmektir. Yazar bu doğrultuda

* Öğr. Gör. Dr.; Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi; serdar.ozdemir@bilecik.edu.tr 0000-0002-1113-2223

öncelikli olarak A. N. Baskakov tarafından 1974 yılında Rusça olarak yayımlanan ve 2011’de yazar tarafından Türkçeye çevrilen “Çağdaş Türkçede Kelime Grupları” adlı eserden hareketle kelime grupları ile ilgili çalışmaların kısa bir değerlendirmesini verir. Baskakov, bu çalışmasında K. Bilgegil, T. N. Gencan, M. Ergin, H. Ediskun, V. Hatiboğlu gibi dilcilerin tasniflerine değinmiş ve yapılan tasniflerin eksik yönlerini ortaya koymuştur. Söz gelimi, K. Bilgegil’in tasnifinde kelime grupları sözdizimlik bir yaklaşımla sınıflandırılmamış ve bütün kelime grupları birtakım morfolojik tamlayan tiplerine indirgenmeye çalışılmıştır. Yine M. Ergin, 20 farklı kelime grubu tipi belirlemiş, morfolojinin konusu olan analitik ve sentetik tipli birleşik fiilleri, tasvirî fiil şeklini, birleşik sayıları ve tekrarları kelime gruplarına dâhil ederek morfolojik ve sözdizimlik kategorileri birbirine karıştırmış, H. Ediskun, eserininin sözdizimi bölümünde kelime gruplarına yer vermemiş, V. Hatiboğlu ise eserinde sadece kelime grubu ve sözdizimi birliklerini değil, aynı zamanda leksikoloji, morfoloji ve anlambilimin inceleme alanına giren birliklerini de incelemiştir. Baskakov eserinde tüm bu tasnif çalışmalarını eleştirmiş ve Türk dilcilerin herhangi bir tasnif ortaya koyamadığı görüşüne varmıştır. Yazar, eserinde Baskakov’un bu görüşlerine yer verdikten sonra aynı zamanda “Çağdaş Türkçede Kelime Grupları” adlı eserde geçmeyen ve bir kısmı eserin yazılış tarihinden sonra oluşturulan bazı tasnif çalışmalarının da kısa bir değerlendirmesini yapar. Örneğin, T. Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı eserinde belirtme öbeği şeklinde adlandırdığı kelime gruplarını I. Adtakımları, II. Sıfattakımları, III. Zarf Öbekleri, IV. Takı Öbekleri, V. Çekim Öbekleri, VI. Bağlam Öbekleri, VII. Yanaşma Öbekleri, VIII. Katma Öbekleri olmak üzere sekiz ana başlığa ayırmıştır. Yazara göre yapılan bu tasnif benzer özellikteki kelime gruplarını aynı başlık altında toplamaktan başka bir şey olmayıp kendi içerisinde bir tutarlılığı yakalayamamıştır. T. Tekin de “Orhon Türkçesi” adlı eserin “Sözdizimi” bölümünün “Söz Öbekleri” alt başlığında eski Türkçede yer alan kelime gruplarını, “sıralama öbekleri”, “niteleme öbekleri” ve “sontakı öbekleri” olmak üzere üç ana başlık altında incelemiştir. Yazar, T. Tekin’in yapmış olduğu bu tasnif çalışmasında “bağlantı yöntemi”, “işlev”, “temel ögenin morfolojik özelliği” ve “yapı” gibi temel tasnif kriterlerinin dikkate alınmayıp hem isimlendirmede hem de tasnifte herhangi bir kriterle uyulmadığının tespitini yapmıştır. L. Karahan da “Türkçede Sözdizimi” adlı eserin “Kelime Grupları” bölümü içerisinde 14 başlık altında 22 farklı kelime grubunu belirlemiştir. Yazar, Karahan’ın yapmış olduğu tasnifin bu hususta herhangi bir yeniliği ortaya koymaktan ziyade sadece klasik yöntemin takibi ile oluşturulduğunu, tasnif içerisinde her bir kelime grubunun özelliklerinin sıralanıp bu grupların zengin örnekler vasıtasıyla detaylandırıldığını fakat yapılan bu sınıflandırmanın temel tasnif kriterlerine uygun olmadığını söyler. Kelime gruplarını kuruluşlarındaki ortak unsurlardan hareket ederek tasnif etmeye çalışan H. İ. Usta’nın çalışması içinse yazar, yapılan bu tasnifte kelime grubunu oluşturan asıl öge ile yardımcı öge arasındaki ilişkiden hareket edildiğini fakat “bağlantı yöntemi”, “işlev”, “temel ögenin morfolojik özelliği” ve “yapı” gibi temel tasnif kriterlerinin dikkate alınmadığını söyler. Yine N. Demir ve E.

Yılmaz'ın yapmış olduğu tasnif, yapılan tasnif tanımı ile uygulanan yöntemin tutarlı olmaması, M. Altun'un yapmış olduğu tasnif ise temel tasnif kriterlerinin dikkate alınmadan gerçekleştirilmesi nedeniyle yazar tarafından eleştirilmiştir.

Yazar, tüm bu tasnif çalışmalarının kısa bir değerlendirmesini yaptıktan sonra Türkçe yazılan eserlerde aslında herhangi bir kelime grubu tasnifinin yapılmayıp sadece kelime gruplarının belirlenerek sıralandığı tespitinde bulunur. Örneğin, Türkçe sözdiziminin temel kuralı olan ana ögenin yardımcı ögeden sonra gelmesi (belirten-belirtilen, tabi olan-tabii olunan yahut tamlayan tamlanan) hususu pek çok eserde vurgulandığı hâlde bu kurala uymayan tekrarlar, sayı grupları, bağlama grupları, aralarında belirten-belirtilen ilişkisi bulunan isim tamlaması, sıfat tamlaması gibi kelime grupları ile bir arada gösterilmiş ve bu gruplar arasında hiçbir ayrıma gidilmemiştir. Yazarın bir diğer üzerinde durduğu önemli konu ise Türkçe yazılan gramer kitaplarında özellikle kelime gruplarının isimlendirilmesinde herhangi bir tutarlılık ve ilkenin bulunmamasıdır. Yazar bu bağlamda, “İsim tamlamasına birinci unsur isim olduğu için mi, yoksa ikinci unsur isim olduğu için mi böyle bir isim verilmiştir?”, “Sıfat tamlamasına birinci unsur, yardımcı unsur sıfat olduğu için bu ismin verildiği açıktır. O zaman sıfat-fiil ve zarf-fiil grupları neden ikinci, yani temel öge dikkate alınarak isimlendirilmektedir?”, “İsnat grubuna neden bu isim verilmiştir?” gibi sorular sorarak aslında Türkçe gramer kitaplarında yer alan kelime grubu isimlendirilmesinde herhangi bir kriterinin dikkate alınmadığını ve her bir grubun; 1. Temel ögeye göre 2. Yardımcı ögeye göre 3. Her ikisine göre 4. Bağlantıyı sağlayan morfolojik göstergeye göre 5. Hiç birine göre olmak üzere farklı ölçütler baz alınarak isimlendirildiğini söyler. Yazarın ifadesi ile kelime grubu çalışmalarında yapılan şey doğru ve tam bir tasniften ziyade aynı kavramları farklı terimler ile isimlendirmekten başka bir şey değildir.

Yazar, kelime grubu bağlamında günümüze dek yapılan tasnif çalışmalarının kısa bir değerlendirmesini yaptıktan sonra A. N. Baskakov tarafından gerçekleştirilen tasnif çalışması hakkında da bilgiler verir. Baskakov, çalışmasında tanım ve tasnifini bağımlı kelime grupları üzerine kurmuştur. Bağımlı kelime grubu ile ifade edilen şey aralarından belirten-belirtilen, tabi olan-tabii olunan, tamlayan-tamlanan ilişkisi bulunan kelime gruplarıdır. Yazara göre bu tanım ve tasnif tutarlıdır. Ancak Baskakov'un aralarında bağımlılık ya da belirtme ilişkisi bulunmayan grupları kelime grubu kapsamına almaması yazar açısından bu konuda yeni bir tanım ve tasnif yapılmasını gerekli kılmıştır. Baskakov yapmış olduğu tasnif çalışmasında Çağdaş Türkçede yer alan kelime gruplarını yapısal-gramatikal ve işlevsel-semantic olmak üzere iki açıdan sınıflandırmıştır. Yapısal-gramatikal düzlemde gerçekleştirilen tasnif de kendi içerisinde iki temel ve bir alt olmak üzere üç kola ayrılır (yapısal, gramatikal ve sözdizimsel sınıflandırma). Yapısal-gramatikal tasnifin temel kollarından biri olan yapısal sınıflandırmaya göre kelime grupları, basit ve birleşik kelime grupları olmak üzere iki gruptan meydana gelir. İki anlamlı kelimedenden oluşan kelime grubu basit, ikiden fazla kelimedenden oluşan kelime grubu ise zincirleme yani birleşik kelime grubu adını alır. Birleşik kelime grubu da kendi içerisinde üç ögeli ve çok ögeli kelime grupları şeklinde ayrılmaktadır. Gramatikal açıdan sınıflandırmada ise esas, kelime grubunun paydaşlarından biri olan temel yani ana unsurdur. Temel unsurun isim cinsinden bir kelime olduğu (isim, sıfat, zamir, zarf, edat, ünlem, bağlaç, harf, rakam, işaret) kelime grubu isimli kelime grubu, temel unsuru fiil (isim fiil, sıfat fiil, zarf fiil) olan kelime grubu ise fiilli kelime grubu adını alır. Yapısal-Gramatikal yönden tasnifin üçüncü alt

kolu olan sözdizimsel bağlantı tipine göre de iki kelimenin bir araya gelerek kelime grubunu meydana getirebilmesinin yani iki kelime arasında bir belirtme ilişkisi kurulabilmesinin üç yolu bulunmaktadır. Bunlar: uyum, sıralanma ve yönetim yöntemleridir. Uyum yönteminde esas, kelime grubunu oluşturan unsurların (belirten-belirtilen, tabi olan-tabii olunan yahut tamlayan-tamlanan) ilgi ve iyelik temelinde birbirleri ile ilişki kurabilmesine dayanır. Kelime grubunu oluşturan belirten (tabii olan, tamlayan) öge ilgi, belirtilen (tabii olunan, tamlanan) öge iyelik ekini alıyor ise buna tam uyum yöntemi, belirten ilgi ekini almadan sadece belirtilen öge 3. kişi iyelik ekini almış ise buna da yarım uyum yöntemi denmektedir. Bir diğer bağlantı yöntemi olan sıralanma yönteminde ise esas, kelime grubunu oluşturan ögelerin birbirleri ile eksiz bağlanmasıdır. Burada temel kural, kelime grubunu oluşturan ana unsurun yardımcı unsurdan sonra gelmesidir. Üçüncü bağlantı yöntemi ise yönetimdir. Bu yöntemde göre de kelime grubu içerisinde ilgi hâli dışında diğer hâl eklerinden birini alan yardımcı unsur, ana yani temel unsur tarafından yönetilmektedir. Yazar eserinde, Baskakov'un yapmış olduğu tasnifte yönetim adıyla verdiği bağlantı yöntemine istem ilişkisi ya da istem bağlantı şekli denmesinin daha uygun olacağını belirtmektedir. Baskakov, işlevsel-semantik bakımdan kelime gruplarını da isimlik ve belirtmelik kelime grupları olmak üzere iki alt gruba ayırmıştır. Bu sınıflandırmada esas kelime grubunun işlevidir. Kelime grubu cümle içerisinde isim gibi kullanılıyor, isim işlevini yerine getiriyorsa buna isimlik kelime grubu, sıfat gibi kullanılıyor, sıfat işlevini yerine getiriyorsa sıfatlık kelime grubu, zarf gibi kullanılıyor ve zarf işlevini yerine getiriyorsa buna da zarflık kelime grubu adı verilmektedir. Bu sınıflandırmada sıfatlık ve zarflık kelime grupları belirtmelik kelime grubu kapsamına girmektedir.

Yazar, Baskakov tarafından yapılan tasnif çalışmasını bu şekilde ana hatları ile özetledikten sonra kelime grupları ile ilgili temel kavramlardan özellikle de eserinde detaylı bir şekilde yer verdiği belirten ile belirtilen arasındaki sözdizimlik bağlantı yöntemlerinden bahseder. Yazara göre, Çağdaş Türk dilinde uyum yöntemi yerine ilgi ve iyelik ilişkisi demek daha doğrudur. Çünkü Rusça'da uyum yöntemi, yan yana gelen kelimelerin cinsiyet, sayı ve hâl açısından birbirleriyle uyumlu olmaları esasına dayanmaktadır. Hâlbuki Türkçede kelime grubunu oluşturan sözcüklerin bu şekilde bir uyumu söz konusu değildir. Türkçede uyum olarak belirtilen şey ilgi, iyelik temelinde kurulan ve belirtili ya da belirtisiz isim tamlamasında görülen bir uyumdur. Yazar, aslında burada da esas itibarıyla bir uyum olmadığını söyler. Çünkü iyelik eki şahsa göre değişirken ilgi hâli eki bu özellikte bir ek değildir. Uyum yöntemi şeklindeki bir isimlendirme Kononov, Baskakov, Balakayev gibi Rusçanın etkisi altında kalan Türkologlar tarafından oluşturulmuştur. Bu yüzden yazar belirtenin ilgi hâli eki, belirtilenin ise iyelik eki aldığı gruplara ilgi ve iyelik ilişkisiyle bağlantı demeyi daha uygun görmüş, ayrıca belirtenin yalnız hâlde bulunduğu, belirtilenin iyelik eki aldığı belirtisiz ad tamlaması şeklinde oluşan bağlantı tipine iyelik ilişkisiyle bağlantı, belirtenin ilgi hâli ekini aldığı, belirtilenin ise yalnız hâlde bulunduğu gruba da ilgi ilişkisiyle bağlantı adını vermiştir. Yazar, ayrıca bunlardan biri, gençlerden üçü misallerinde görüldüğü gibi belirtenin ilgi hâli eki yerine ayrılma hâli eki, belirtilenin ise iyelik eki aldığı bu tip kullanımları da ilgi iyelik ilişkisinden ayırmış ve bu bağlantı yöntemini istem ve iyelik ilişkisi şeklinde adlandırmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere yazar, Baskakov'un yapmış olduğu tasnifte yönetim adıyla verdiği bağlantı yöntemine istem ilişkisi adını vermeyi daha uygun görür. Çünkü, yazarın ifadesi ile yönetim kelimesi Rusça gramerlerde ve Rusça yazılmış Türk lehçeleri gramerlerinde kullanılan

Rusça: “upravleniye” kelimesinin Türkçe karşılığıdır. Rusça mantığa göre bir kelime, genellikle de fiiller, kendilerinden önceki kelimeyi yönetmektedir. Hâlbuki Türkçede iki anlamlı kelimenin yan yana gelip bir kelime grubunu oluşturabilmesi için kelimelerden ikincisinin birinci kelimenin bir hâlde bulunmasını talep etmesi yani istemesi gerekir (Yazarın deyişiyle istem, yan yana gelen ve bağımlı bir birlik oluşturan herhangi iki anlamlı kelime arasında söz konusu olabilir). Yazar, yönetim yerine istem kelimesini tercih etmesinin sebebini de bu terimin daha önce kullanılmış olması ile açıklar. Örneğin, T. Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı eserinde “Nesne” konusunu anlatırken fiil istemine değinmiştir. Eserde yer alan bir diğer sözdizimlik bağlantı yöntemi ise sıralanma ilişkisidir. Yazar, Rusça gramerler ile Türk Lehçeleri üzerine yazılmış Rusça gramerlerde “primıkaniye” (katılma, arasına girme, bağlılık manasında) kelimesi ile karşılanan bu bağlantı yöntemini sıralanma terimiyle karşılamayı daha uygun bulduğunu söyler. Bu bağlantı yönteminde kelime grubunu oluşturan unsurlar herhangi bir hâl eki almaz. Burada bağlantıyı sağlayan temel unsur, kelime grubunu oluşturan ana unsurun yardımcı unsurdan sonra gelmesi ve anlam hususudur. Yazara göre anlamdan kastedilen şey ise bir kelimenin diğer kelimeler ile dilin düzenlediği belirli bağlantılar vasıtasıyla birleşebilme yeteneği olan valenzdir. Yazar, sıralanma yöntemi ile hem gramatikal hem de leksik valenz açısından bir araya gelebilen, bağdaşabilen kelimelerin grup oluşturma yöntemini kastetmekte ve bu grubu oluşturan unsurlar da herhangi bir hâl eki almamaktadır. Ayrıca yazar, birinci kelimenin iyelik eki aldığı, ikinci kelimenin ise yalın hâlde bulunduğu (eli açık, burnu büyük vb.) kelime gruplarındaki bağlantı yöntemini de iyelikli sıralanma adı altında sıralanma grubu içerisinde değerlendirmenin daha uygun olduğunu söyler. Böylelikle eserde bağımlı kelime grupları arasında, ilgi ve iyelik, iyelik, ilgi, istem ve iyelik, istem, sıralanma olmak üzere toplam altı farklı sözdizimlik bağlantı yöntemi belirlenmiştir.

Yazar, eserinde kelime yani belirtme gruplarını tıpkı Baskakov’un tasnif çalışmasında olduğu gibi morfolojik bakımdan (kelime grubunu oluşturan ikinci unsurun türü bakımından), kelime grubunu oluşturan kelimelerin bağlantı yöntemi bakımından, oluşan kelime grubunun cümle içerisindeki işlevi bakımından ve kelime grubunun yapısı bakımından (basit ya da birleşik kelime grubu) olmak üzere dört açıdan tasnif etmiş, ayrıca her bir kelime grubunu da bağlantı yöntemi açısından ilgi ve iyelik, iyelik, ilgi, istem ve iyelik, istem, sıralanma olmak üzere altı farklı sözdizimlik bağlantı yöntemi yapı tipi ve örnekleri ile ele almıştır.

Aralarında belirtme ilişkisi bulunup eserin birinci bölümünde örnekleriyle detaylıca ele alınan bağımlı kelime grupları dört tasnif kriteri açısından şu şekilde sınıflandırılmıştır:

I. Bölüm: Bağımlı Kelime Grupları (Belirtme Grupları)

A. Basit Kelime Grupları

a) İsimli Kelime Grupları

- a.1) Belirteni isim olan, isimli, isimlik kelime grupları
- a.2) Belirteni fiil olan, isimli, isimlik kelime grupları
- a.3) Belirteni isim olan, isimli, belirtmelik kelime grupları
- a.4) Belirteni fiil olan, isimli, belirtmelik kelime grupları

b) Fiilli Kelime Grupları

- b.1) Belirteni isim olan, fiilli, isimlik kelime grupları
- b.2) Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik kelime grupları
- b.3) Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik kelime grupları
- b.4) Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik kelime grupları

B. Birleşik Kelime Grupları

a) Üç Ögeli Kelime Grupları

a.1) İsimli, üç ögeli kelime grupları

- a.1.1) Belirteni isim olan, isimli, isimlik kelime grupları
- a.1.2) Belirteni fiil olan, isimli, isimlik kelime grupları
- a.1.3) Belirteni isim olan, isimli, belirtmelik kelime grupları
- a.1.4) Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik kelime grupları

a.2) Fiilli, üç ögeli kelime grupları

- a.2.1) Belirteni isim olan, fiilli, isimlik kelime grupları
- a.2.2) Belirteni fiil olan, fiilli, isimlik kelime grupları
- a.2.3) Belirteni isim olan, fiilli, belirtmelik kelime grupları
- a.2.4) Belirteni fiil olan, fiilli, belirtmelik kelime grupları

b) Çok Ögeli Kelime Grupları

b.1) Belirten Gruplu ve Belirtilenli Kelime Grupları

- b.1.1) İsimli, isimlik kelime grupları
- b.1.2) İsimli, belirtmelik kelime grupları
- b.1.3) Fiilli, isimlik kelime grupları
- b.1.4) Fiilli, belirtmelik kelime grupları

b.2. Belirtenli ve Belirtilen Gruplu Kelime Grupları

- b.2.1) İsimli, isimlik kelime grupları
- b.2.2) İsimli, belirtmelik kelime grupları
- b.2.3) Fiilli, isimlik kelime grupları
- b.2.4) Fiilli, belirtmelik kelime grupları

b.3. Belirten Gruplu ve Belirtilen Gruplu Kelime Grupları

- b.3.1) İsimli, isimlik kelime grupları
- b.3.2) Fiilli, isimlik kelime grupları
- b.3.3) Fiilli, belirtmelik kelime grupları

Belli bir anlam bütünlüğüne sahip olan ve işlevsel bakımdan eşit öğelerden oluşan, anlam bakımından da birbiriyle ilişkili ama aralarında bağımlılık ilişkisi bulunmayan, aynı cinsten öğelerden meydana gelen kelime grubu şeklinde tanımlanan sıralı yani bağımsız kelime grupları eserin ikinci bölümünde ele alınır. Yazar bu kelime gruplarını sadece morfolojik ve işlevsel açılarından tasnif etmiş, yapısal açıdan ise herhangi bir tasnifte bulunmamıştır. Aralarında belirten-belirtilen ilişkisi bulunmayan bağımsız kelime grupları bağlaçlı ve bağlaçsız olmak üzere iki alt gruba ayrılmış ve Türk gramerciliğinde “sayı grubu, tekrar grubu, bağlama grubu, birleşik fiil” olarak adlandırılan gruplar da bu kategoriye dâhil edilmiştir. Eserde, sıralı yani bağımsız kelime grupları şu şekilde sınıflandırılır:

II. Bölüm: Bağımsız (Sıralı) Kelime Grupları

a) Bağlaçsız, Sıralı Kelime Grupları

- a.1) İsimli, isimlik, sıralı kelime grupları
- a.2) İsimli, belirtmelik, sıralı kelime grupları
- a.3) Fiilli, isimlik, sıralı kelime grupları
- a.4) Fiilli, belirtmelik, sıralı kelime grupları

b) Bağlaçlı, Sıralı Kelime Grupları

- b.1) İsimli, sıralama bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.2) Fiilli, sıralama bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.3) İsimli, denkleştirme bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.4) Fiilli, denkleştirme bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.5) İsimli, karşılaştırma bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.6) Fiilli, karşılaştırma bağlaçlı, sıralı kelime grupları
- b.7) Fiilli, açıklama bağlaçlı, sıralı kelime grupları

III. Bölüm: Karmaşık Kelime Grupları

Eserin üçüncü yani son bölümünde ise yazar karmaşık kelime gruplarına yer verir. Yazarın ifadesi ile karmaşık kelime grubu, her şeyden önce birleşik bir kelime grubudur ve içerisinde hem belirtme grubu (bağımlı kelime grubu) hem de bağlaçlı ve bağlaçsız sıralı (bağımsız) kelime grubunu bulundurur. Bu kelime grubu türünün belli bir yapı tipi yoktur. Bu nedenle yazar, eserin son bölümünde birkaç örnek üzerinden bu türden kelime gruplarının çözümlemesini yapmış, bu yapıyı oluşturan belirtme grupları ve sıralı kelime grupları ile yukarıda bahsedilen yapı tiplerinin böylesine büyük ve karmaşık bir kelime grubu içerisinde nasıl görev aldığını göstermeye çalışmıştır.

Yukarıda içeriğini hakkında kısaca bilgi verdiğimiz ve Prof. Dr. Oktay Selim Karaca tarafından kaleme alınıp yayımlanan bu eser, kelime gruplarını yapı, temel ögenin türü, bağlantı yöntemi ve işlev olmak üzere dört temel ilke üzerinden tasniflemiş ve böylelikle Türk gramerciliğinde görülen kelime gruplarının tasnif meselesine de büyük ölçüde çözüm getirmiştir. Eserde verilen yapı tipleri ile aynı zamanda kelime gruplarının isimlendirilmesi kargaşasının da önüne geçilmiştir. Sözgelimi, arkadaşlardan biri, evlerden birkaçı gibi ilgi hâli yerine ayrılma hâli ekinin kullanıldığı

yapıların hangi kategoride değerlendirilmesi gerektiği hep bir tartışma konusu olmuştur. M. Ergin, bunlardan biri, gençlerden üçü gibi örneklerde ikinci unsurun iyelikli olması dolayısıyla bu grubun iyelik grubu fonksiyonunda bir grup ile karıştırıldığını fakat birbirine çok benzeyen, fonksiyonları bir gibi olan (bunların biri, bunlardan biri) bu iki grubun birbirine karıştırılmaması lâzım geldiğini söyler (Ergin, 2011: 681). Eserde ise bu tarz kelime grupları istem ve iyelik yapı tipi içerisinde konumlandırılmıştır. Yine M. Ergin'in isnat grubu, genetik grubu, datif grubu, lokatif grubu ve ablatif grubu olarak ayrı başlıklar altında verdiği kelime grupları (Ergin, 2011: 677-681) L. Karahan'ın kaleme almış olduğu "Türkçede Sözdizimi" adlı eserde kısaltma grubu içerisinde yer alır (Karahan, 2010: 79). "Türkçede Bağımlı ve Bağımsız Kelime Grupları (Tasnif ve Yapı Tipleri)" adlı eserde ise genetik grubu ilgi ilişkisi, datif, lokatif ve ablatif grubu gibi kelime grupları istem ilişkisi, isnat grubu ise sıralanma yani iyelikli sıralanma bağlantı yöntemleriyle ve bağımlı kelime grupları içerisinde gösterilir. Yine tasniflenmesinde kafa karışıklığı yaşanan sayı grubu, tekrar grubu, bağlama grubu gibi kelime grupları da eser içerisinde sıralı (bağımsız) kelime grupları içerisine dâhil edilmiştir. Eserde özellikle bağımlı kelime gruplarının tasnif ve tespitinde belirlenen altı farklı bağlantı tipi (ilgi ve iyelik, iyelik, ilgi, istem ve iyelik, istem, sıralanma) kelime gruplarının eksiksiz bir şekilde tespit edilip sınıflandırılmasını sağlamıştır. Yazarın çalışmanın sonuç bölümünde belirttiği gibi, eserin sözdizimi üzerine yapılan çalışmalara önemli katkılarından biri de bağımsız (sıralı) kelime grupları ile karmaşık kelime gruplarının tespitidir. Bağımsız kelime grubu bölümünde bağlaçlı ve bağlaçsız kelime grupları belirli yapı tipleri ile gösterilmiş, karmaşık kelime gruplarında ise içerisinde bağımlı, bağımsız kelime grupları bulunan yapılar belirlenerek çözümlenmiştir. Acımak, Dönemeçte, Mendil Altında, Fatih-Harbiye, Kilit, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Sözde Kızlar gibi edebî eserlerden alınan örnekler ile zenginleştirilen ve toplamda 145 sayfadan oluşan eserde yazarın deyişle ne bağımlı kelime grubu tanımına ne bağımsız kelime grubu tanımına uyan, ne kelime grubu ögesi ne de cümle ögesi olan ünlem grubu dışında hemen hemen bütün kelime grupları yer almaktadır. Eser, Türkçede yer alan kelime gruplarını farklı ölçütler doğrultusunda tasniflemesi, belli başlı yapı tiplerini ortaya koyması, örnek zenginliği ve kelime grubu çözümlenmeleri ile özellikle sözdizimi sahasında her daim başvurulması gereken bir başvuru kitabı olma niteliğindedir.

Kaynakça

- Ergin, M. (2011). Türkçe Dil Bilgisi. Bayrak Yay.
- Karaca, O. S. (2017). Türkçede Bağımlı ve Bağımsız Kelime Grupları. Efe Akademi Yayınları.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Söz Dizimi*. Akçağ Yayınları.